de geo

Gebieden
Zuid-Amerika

vwo SE CE

2. Bevolking in beweging

§2.3 Wie trekt er aan de touwtjes?

Deelvragen

- Door welke machtsstructuren worden de verschillende ontwikkelingsperioden van Zuid-Amerika gekenmerkt?
- Hoe en waardoor heeft de politiek in Zuid-Amerika zich ontwikkeld?
- Wat is de relatie tussen de economische en de politieke ontwikkeling van de afgelopen decennia?

§2.3 Wie trekt er aan de touwtjes?

Een werelddeel van veroveraars

- Politiek en economie zijn sterk verweven, maar niet iedereen profiteert van economische vooruitgang door politiek beleid.
- **Incasamenleving**: elite garandeert bestaansminimum voor grote massa, maar roept door strakke organisatie ook weerstand op → verzwakking samenleving → Spanjaarden konden macht vrij gemakkelijk overnemen

Kathedraal op muren Incatempel: symbool van overheersing

§2.3 Wie trekt er aan de touwtjes?

Een werelddeel van veroveraars

- Spanje stelde een nieuwe **formele machtsstructuur** in waarin rechten en plichten duidelijk waren vastgelegd
- probleem: Spanje kon deze structuur niet handhaven → ontstaan **informele machtsstructuur** waarin rechten en plichten niet duidelijk zijn → machtsmisbruik, vriendjespolitiek, corruptie en onderdrukking:
  - door ontbreken sterk centraal gezag → ontstaan **oligarchie** = kleine machtige groep die uit is op zelfverrijking
  - op platteland leidt oligarchie tot **cliëntelisme** = grondeigenaar dringt ondergeschikten hulp en bescherming op in ruil voor verlenen van diensten

§2.3 Wie trekt er aan de touwtjes?

Onafhankelijke staten

- Spanningen tussen koloniën en Spanje/Portugal nemen toe vanwege tegenstrijdige belangen:
  - **koloniën** willen ook handel drijven met andere landen, maar **Spanje en Portugal** verhinderen dat: ze willen vooral zelf profiteren van goedkope edelmetalen, landbouwproducten en belastinggeld
  - gevolg: **onafhankelijkheidsstrijd** → in 1825 bestaat bijna heel Zuid-Amerika uit onafhankelijke staten

§2.3 Wie trekt er aan de touwtjes?

Onafhankelijkheid is nog geen democratie

- Feodale structuur bleef na onafhankelijkheid bestaan en is nog steeds achterliggende oorzaak voor economische achterstand en politieke problemen. De kleine elite verwierf ook politieke macht.
- problemen platteland:
  - toename afhankelijkheid inheemse bevolking door schulden
  - ontbreken voorzieningen (onderwijs,

§2.3 Wie trekt er aan de touwtjes?

Dictatuur

- Na de onafhankelijkheid waren er grote politieke tegenstellingen → machtsstrijd → politieke instabiliteit → **dictatuur =**
  - wetgevende, uitvoerende en rechterlijke **macht niet strikt gescheiden**
  - macht afgedwongen met **harde onderdrukking**, zoals in Argentinië waar tijdens de militaire dictatuur tienduizenden mensen

§2.3 Wie trekt er aan de touwtjes?

Cadeautjes voor stemmen

- Tussen **1930 en 1960** komt populisme op. Hierbij ligt nadruk op een sterke leider die directe band met volk heeft, die uitgaat van ‘de volkswil’ en die ‘de nationale waarden beschermt’.
- macht regering rust op **drie pijlers**:
  - charismatische leider
  - cliëntelisme om aanhangers te kopen
  - leger, politieapparaat en knokploegen

§2.3 Wie trekt er aan de touwtjes?

Zuid-Amerika na 1980

► Economische crisis van jaren ’80 leidde tot schulden, inflatie en verarming.

● **oplossing**:

– neoliberalisme = vrije markt, privatisering en globalisering

● **gevolgen**:

– Structurele Aanpassingsprogramma’s van IMF brachten economie weer op gang

– veel mensen kregen het beter, maar ongelijkheid nam toe

§2.3 Wie trekt er aan de touwtjes?

Democratie vraagt betrokkenheid

► Met neoliberalisme nam eind jaren ’80 ook democratisering toe: autoritaire regimes werden vervangen door meer democratisch gekozen bestuur.

- democratisering verloopt soms stroef door lange historie van feodalisme, polarisatie, populisme en dictatuur
  - positief voor democratisering is toename bevolkingsparticipatie
- **conclusie**: begin good governance (goed

§2.3 Wie trekt er aan de touwtjes?

Neopopulisme?

- ► In aantal landen lijkt het neoliberale model uitgewerkt. Werkloosheid en verarming leiden tot protestbewegingen van burgers.
- ● links populisme als oplossing voor problemen in:
  - **Venezuela** → leidde tot anti-Amerikaanse politiek en buiten spel zetten van parlement
  - **Bolivia** → leidde tot streven naar plurinationale staat en verzet tegen imperialisten en neokolonialisme